

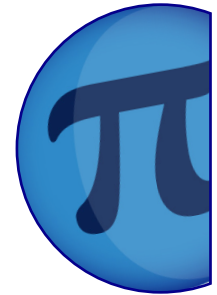

Дәлелдемелер: Миллион долларлық математика

АТЫ-ЖӨНІ: .....

СЫНЫБЫ: .....

КҮНІ: .....

Негізгі деңгей

1) Математикада ақиқат не жалған екені белгісіз тұжырымды біз қалай атаймыз?

2) Тұжырымның ақиқат екенін анықтайтын процесс қалай аталады?

3) Келесі тұжырымдамалардың терістеулерін жазыңыз:

a) $23 \geq 34$

b) $3x + 5x = 6x$

4) $6x - 8 = 2x$ теңдеуі берілген, $x = 2$ екенін дәлелдеңіз.

5) Келесі дәлелдемені оқыңыз. Егер қате бар болса, сол жол нөмірін көрсетіңіз және ол жол неге дұрыс емес?

$x \in \mathbb{Z}$ және $x^2 + 2x = 2x + 25$ берілген, $x = 5$ екенін дәлелдеңіз.

$$x^2 = 25$$

$$x = 5$$

Берілген тұжырым дұрыс болса, онда $x = 5$.

Дәлелдемелер: Миллион долларлық математика

АТЫ-ЖӨНІ: .....

СЫНЫБЫ: .....

КҮНІ: .....

Орташа деңгей

1) $\sqrt{2}$ рационал сан емес екенін кері жору әдісімен дәлелдеңіз.

2) Индукция әдісімен $n^3 + 2n$ өрнегі 3-ке бөлінетінін дәлелдеңіз, $n \geq 1$, $n \in \mathbb{N}$.

3) $\sin 2x = 2 \sin x \cos x$ теңдігін дәлелдеңіз.

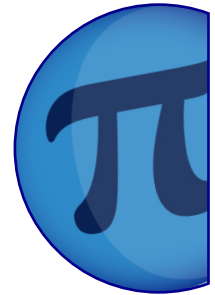

Дәлелдемелер: Миллион долларлық математика

АТЫ-ЖӨНІ: .....

СЫНЫБЫ: .....

КҮНІ: .....

Тереңдетілген деңгей

- 1) A: n^2 жұп сан.
B: n жұп сан ($n \in \mathbb{Z}$).
A $\Rightarrow$ B екенін кері жору әдісімен дәлелдеңіз.

- 2) $\sqrt{7}$ рационал сан емес екенін кері жору әдісімен дәлелдеңіз.

Дәлелдемелер: Миллион долларлық математика

ЖАУАПТАР

Негізгі деңгей

- 1) Болжам немесе гипотеза
- 2) Дәлелдеме
- 3) а) $2^3 < 3^4$ б) $3x + 5x \neq 6x$ ($x \neq 0$) Т
- 4) $4x = 8$, сондықтан $x = 2$; дәлелденді.
- 5) Бұрыс, себебі $x = \pm 5$.

Орташа деңгей

- 1) $\sqrt{2} \in \mathbb{Q}$ деп болжайық.
 $\exists a, b \in \mathbb{Z}$
 $a = b\sqrt{2}$
 $a^2 = 2b^2$
 a^2 жұп сан.
 a жұп сан, өйткені a -да 2 еселенген көбейткіш бар.
 $a = 2k$ болсын, бұл жерде $k \in \mathbb{Z}$.
Сонда $4k^2 = 2b^2$ ($a^2 = 2b^2$).
 $b^2 = 2k^2$
 b^2 жұп сан.
 b жұп сан, b -да 2 еселенген көбейткіш бар.
 a және b екеуі де жұп сан.
 $\Rightarrow a$ және b -да ортақ 2-ге еселенген көбейткіші бар.
Біз қарама-қайшылыққа келдік; сондықтан $\sqrt{2}$ рационал емес.
- 2) а) Бұл тұжырым 3-ке бөлінетін n -нің ең кіші қажетті мәні үшін дұрыс болады, яғни $n = 1$: $13 + 2 \times 1 = 3$.
б) Бұл тұжырым $n = k$ болатын кейбір жағдайлар үшін дұрыс деп есептейік. Сонда $m \in \mathbb{N}$ үшін $k^3 + 2k = 3m$ болады.
 $n = k + 1$ қарастырайық:
 $(k + 1)^3 + 2(k + 1) = k^3 + 3k^2 + 3k + 1 + 2k + 2$
= $k^3 + 2k + 3k^2 + 3k + 3$
= $(k^3 + 2k) + 3(k^2 + k + 1)$
= $3m + 3(k^2 + k + 1)$
= $3(m + k^2 + k + 1)$
= $3m_1$
 $m_1 \in \mathbb{N}$
 $\Rightarrow$ тұжырым $k + 1$ үшін дұрыс.
- с) Бұл тұжырым $n = 1$ үшін дұрыс және ($n = k \Rightarrow n = k + 1$) болғандықтан, индукция бойынша $\forall N \geq 1, n \in \mathbb{N}$ үшін де дұрыс болады.
- 3) $\sin 2x = \sin(x + x)$
= $\sin x \cos x + \cos x \sin x = 2\sin x \cos x$

Дәлелдемелер: Миллион долларлық математика

ЖАУАПТАР

Тереңдетілген деңгей

1) А дұрыс, ал В бұрыс деп алайық. Сонда n тақ сан және $n = 2m + 1$, бұл жерде $m \in \mathbb{Z}$.

Бірақ $(2m + 1)^2 = 4m^2 + 4m + 1$

$$= 2(2m^2 + 2m) + 1$$

$$= 2r + 1$$

Бұл жерде $r \in \mathbb{Z}$.

Бұл $(2m + 1)^2 = n^2$ тақ екенін көрсетеді, бұл А тұжырымына қайшы келеді. Осылайша n жұп сан болу керек.

2) $\sqrt{7}$ рационал деп алайық. Сонда ортақ бөлгіші жоқ, бүтін m және n үшін $\sqrt{7} = \frac{m}{n}$, себебі біз

қандай да бір бірінші ортақ бөлгішті алып тастасақ болады, [ортақ ең үлкен бөлгіші $(m, n) = 1$].

$$\sqrt{7} = \frac{m}{n}$$

$$n$$

$$7 = \frac{m^2}{n^2}$$

$$n^2$$

$$7n^2 = m^2$$

$7|m$ арифметиканың негізгі теоремасы бойынша

$$7^2|m^2$$

$$7^2|7n^2$$

$$7|n^2$$

$7|n$ арифметиканың негізгі теоремасы бойынша

$7|m$ және $7|n$ яғни m және n ортақ бөлгіші бар.

Бұл $(m, n) = 1$ дегенге қайшы келеді.

Бұл өз кезегінде алғашқы $\sqrt{7}$ рационал сан деген тұжырымға қайшы келеді, сонда $\sqrt{7}$ иррационал сан болады.